

ТИМЧИШИН А. М.

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри права та гуманітарних
дисциплін

*(Відокремлений структурний підрозділ
ЗВО «Відкритий міжнародний
університет розвитку людини
«Україна» Івано-Франківська філія)*

БЕЗПАЛЬКО С. В.

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права та гуманітарних
дисциплін

*(Відокремлений структурний підрозділ
ЗВО «Відкритий міжнародний
університет розвитку людини
«Україна» Івано-Франківська філія)
полковник поліції*

УДК 343.51.98

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.2.54>**ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПУ НЕЗМІНЮВАНОСТІ СУДДІВ:
МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД, ПЕРЕВАГИ ТА ВИКЛИКИ**

Принцип незмінюваності суддів є фундаментальним аспектом забезпечення незалежності судової влади, що є важливою складовою верховенства права і демократії. У статті проаналізовано застосування принципу незмінюваності суддів у різних країнах, зокрема в Європі, США, Канаді, а також у деяких країнах Азії та Африки. Основна увага приділяється вивченню переваг та викликів цього принципу, а також альтернативним підходам до забезпечення незалежності судової системи.

Успіхи застосування принципу незмінюваності суддів включають захист від політичного тиску, підвищення стабільності та послідовності судових рішень, забезпечення верховенства права та підвищення професійного рівня суддів. Зокрема, в таких країнах, як Німеччина, Франція, Японія та Південна Африка, цей принцип сприяв зміцненню незалежності судової системи та підвищенню довіри громадян до судів.

Водночас, застосування цього принципу супроводжується низкою викликів і недоліків, таких як можливість зловживання владою, недостатня підзвітність суддів, складність процедури імпічменту та високі витрати на утримання суддів. Для подолання цих викликів розглядаються альтернативні підходи, включаючи виборність суддів, комбіновані моделі призначення, ротаційні системи та обмежені терміни призначення.

Стаття також містить рекомендації щодо покращення застосування принципу незмінюваності суддів. Серед них: забезпечення ефективних механізмів контролю та підзвітності, підтримка професійного розвитку суддів, впровадження системи оцінки ефективності роботи суддів, забезпечення незалежності

бюджетного фінансування судової влади та підтримка незалежних органів судової влади.

Дане дослідження вказує на те, що хоча принцип незмінюваності суддів є важливим для забезпечення незалежності судової влади, його застосування має бути збалансованим з іншими механізмами контролю та підзвітності. Альтернативні підходи можуть бути ефективними у різних правових системах, забезпечуючи баланс між незалежністю та підзвітністю суддів, що сприяє підвищенню якості правосуддя та довіри громадян до судової системи.

Ключові слова: незмінюваність суддів, незалежність судової влади, верховенство права, судова система, підзвітність суддів.

Tymchyshyn A. M., Bezpalko S. V. Application of the principle of irremovability of judges: international experience, advantages and challenges

The principle of judicial immovability is a fundamental aspect of ensuring the independence of the judiciary, which is an essential component of the rule of law and democracy. This article analyzes the application of the principle of judicial immovability in various countries, particularly in Europe, the USA, Canada, as well as in some countries in Asia and Africa. The main focus is on examining the advantages and challenges of this principle, as well as alternative approaches to ensuring judicial independence.

The successes of the principle of judicial immovability include protection from political pressure, increased stability and consistency of judicial decisions, the assurance of the rule of law, and the enhancement of judges' professional levels. Specifically, in countries such as Germany, France, Japan, and South Africa, this principle has contributed to strengthening the independence of the judiciary and increasing public trust in the courts.

At the same time, the application of this principle is accompanied by a number of challenges and drawbacks, such as the possibility of abuse of power, insufficient accountability of judges, the complexity of the impeachment process, and high costs of maintaining judges. To address these challenges, alternative approaches are considered, including the election of judges, combined appointment models, rotation systems, and limited appointment terms.

The article also includes recommendations for improving the application of the principle of judicial immovability. Among them are ensuring effective mechanisms of control and accountability, supporting professional development of judges, implementing a system for evaluating judges' performance, ensuring the independence of judicial budget financing, and supporting independent judicial bodies.

The article concludes that while the principle of judicial immovability is important for ensuring the independence of the judiciary, its application must be balanced with other mechanisms of control and accountability. Alternative approaches can be effective in various legal systems, providing a balance between judicial independence and accountability, thus enhancing the quality of justice and public trust in the judicial system.

Key words: irremovability of judges, independence of the judiciary, rule of law, judicial system, accountability of judges.

Постановка проблеми. Принцип незмінюваності суддів розглядається як ключовий елемент забезпечення незалежності судової влади, що є наріжним каменем демократії та верховенства права. Завдання принципу – гарантувати, що судді можуть ухвалювати рішення, керуючись лише законом і своєю совістю, без страху втратити посаду через політичний тиск

чи інші зовнішні впливи. Незважаючи на важливість цього принципу, його застосування викликає численні дискусії та суперечки.

У різних країнах існують різні підходи до забезпечення незалежності суддів. У деяких державах судді призначаються на довічні посади, що надає їм значну стабільність, але водночас може призводити до зловживань та корупції. В інших країнах обирають суддів на певний термін, що підвищує їх підзвітність перед суспільством, але може призвести до політизації судової системи.

У дослідженні проаналізовано міжнародний досвід застосування принципу незмінності суддів, виявлено основні виклики та досягнення у цій сфері. Особлива увага приділяється порівнянню різних моделей призначення суддів та оцінці їх ефективності. Крім того, розглядаються альтернативні підходи, такі як виборність суддів, їхні переваги та недоліки.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Дослідження принципу незмінності суддів та проблем, пов'язаних з необхідністю імплементації законодавства України до міжнародних стандартів є і продовжуватиме бути актуальною темою наукового пошуку для багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема, О. Абросімової, Д. Андрусенко, В. Веніславського, В. Єгорової, В. Капустинської, А. Лапкіна, В. Погорілка, О. Скрипнюка, О. Совгирі, В. Федоренка, В. Шаповала, Ю. Шемшученка, Н. Шукліної та інших. Однак, дана проблематика потребує оновленого наукового обґрунтування у контексті динамічних змін сучасного судочинства як в Україні, так і в зарубіжних країнах.

Метою даного дослідження є надання ґрунтовного аналізу існуючих практик та формулювання рекомендацій для вдосконалення механізмів забезпечення незалежності суддів. Відповідно, результати цього дослідження можуть бути корисними як для законодавців, науковців, так і для практикуючих правозахисників, що займаються питаннями судової реформи.

Виклад основного матеріалу. Принцип незмінності суддів є фундаментальною складовою забезпечення незалежності судової влади, що є важливим аспектом верховенства права і демократії. Незмінність суддів означає, що судді не можуть бути звільнені або переведені на іншу посаду без їхньої згоди, за винятком випадків, передбачених законом, таких як серйозні порушення службових повноважень або стан здоров'я, що унеможлиблює виконання обов'язків [1]. Цей принцип має на меті захистити суддів від свавілля виконавчої влади, політичного тиску та інших форм втручання, які можуть підірвати незалежність судової влади та принцип поділу влад [2, с. 806].

Як зазначає Бабко В.В., аналіз законодавчих актів, якими визначається організація судової влади та здійснення правосуддя в Україні, дозволяє констатувати, що принцип незмінності суддів у тій формі, в якій він закріплений в Конституції України та Законі України «Про судоустрій і статус суддів» в першу чергу не тільки визначає часові межі, протягом яких суддя може виконувати свої повноваження та гарантує йому захист від необґрунтованого звільнення чи відсторонення (припинення повноважень, переведення до іншого суду без згоди тощо), а і утворює підстави для формування відповідних положень галузевих законодавств, якими додатково захищаються права та свободи суддів, які є критеріями їх незалежності [3, с. 201-202].

Принцип незмінності суддів також закріплений у ряді міжнародних документів, які встановлюють стандарти незалежності судової влади. Зокрема, Основні принципи незалежності судових органів, прийняті Генеральною Асамблеєю ООН у 1985 році, передбачають, що судді мають гарантований термін повноважень, адекватну заробітну плату та умови праці, а також захист від невинного звільнення або переведення [4]. Європейська хартія про статус суддів також підкреслює важливість забезпечення незмінності суддів як засобу захисту їхньої незалежності [5].

Як слушно зазначає Прилуцький С.В., у більшості цивілізованих країн світу зі стаєю демократією, інститут незмінності суддів становить одну з ключових основ статусу професійних суддів та є важливим принципом судоустрою, який гарантує безстрокове

перебування судді на посаді, а також на переміщення судді з посади та місця посади без його згоди. Забезпечення терміну перебування на посаді та незмінюваність – ключові елементи незалежності суддів. Відповідно, судді повинні мати гарантований термін перебування на посаді до часу обов'язкового виходу у відставку, де такий існує [6, с. 73-74].

Судова практика також підтверджує важливість принципу незмінюваності суддів. Рішення конституційних судів різних країн часто посилаються на цей принцип як на ключовий елемент забезпечення незалежності судової влади. Наприклад, Конституційний Суд України у своїх рішеннях неодноразово наголошував на важливості цього принципу для функціонування незалежної судової системи.

Теоретично принцип незмінюваності суддів базується на концепції поділу влади, згідно з якою судова влада має бути незалежною від виконавчої та законодавчої гілок влади. Таким чином, принцип незмінюваності суддів є невід'ємною складовою незалежності судової влади. Він закріплений у конституційних нормах, міжнародних стандартах, національному законодавстві та підтверджений судовою практикою.

Вивчаючи міжнародний досвід застосування принципу незмінюваності суддів, слід зазначити, що досвід різних європейських країн у застосуванні цього принципу відрізняється, проте існують загальні тенденції та практики, які варто розглянути.

Так, у Німеччині принцип незмінюваності суддів закріплений у Конституції (Основному законі) та конкретизується у Законі про суддів. Судді призначаються на постійний термін, що гарантує їх незалежність. Відповідно до статті 97 Основного закону, судді федеральних судів можуть бути звільнені лише на підставі судового рішення або за згодою самого судді. Це положення гарантує, що судді не піддаються політичному тиску [7].

У свою чергу у Франції принцип незмінюваності суддів також є основоположним для забезпечення незалежності судової системи. Відповідно до Конституції Франції, судді не можуть бути переведені, звільнені або призначені на інші посади без їхньої згоди, за винятком випадків дисциплінарних заходів, передбачених законом. Вища рада магістратури (Conseil Supérieur de la Magistrature) відіграє ключову роль у забезпеченні цього принципу, контролюючи призначення, переведення та дисциплінарні процедури щодо суддів.

У Великій Британії принцип незмінюваності суддів забезпечується традиціями та законодавством. Судді призначаються на постійний термін до досягнення пенсійного віку, який встановлений на рівні 70 років. Незалежність суддів гарантована Конституційною реформою 2005 року, яка створила Верховний суд Сполученого Королівства, замінивши Палату лордів як вищу судову інстанцію. Закон про конституційну реформу також створив Судову апеляційну комісію, яка відповідає за призначення та переведення суддів.

В Італії принцип незмінюваності суддів закріплений у Конституції та Законі про судову систему. Вища рада магістратури (Consiglio Superiore della Magistratura) забезпечує дотримання цього принципу, контролюючи призначення, переведення та дисциплінарні процедури щодо суддів. Судді призначаються на постійний термін, що гарантує їх незалежність від політичного впливу. Конституція Італії передбачає, що судді не можуть бути переведені або звільнені без їхньої згоди, за винятком випадків, передбачених законом.

Щодо Іспанії, то принцип незмінюваності суддів тут також закріплений у Конституції та Законі про судову систему. Вища рада судової влади (Consejo General del Poder Judicial) відповідає за забезпечення цього принципу, контролюючи призначення, переведення та дисциплінарні процедури щодо суддів. Судді призначаються на постійний термін і можуть бути звільнені лише за рішенням суду у випадках серйозних порушень або за станом здоров'я, що унеможливило виконання обов'язків судді.

В Угорщині принцип незмінюваності суддів відповідно до європейських стандартів незалежності судової влади та верховенства права зазначає: «Судді, незалежно від того, призначені вони чи обрані, повинні залишатися на посаді до досягнення обов'язкового пенсійного віку або закінчення терміну повноважень» [8, с. 296].

У Польщі принцип незмінюваності суддів закріплений у Конституції та Законі про судову систему. Конституція Республіки Польща чітко прописує у статті 180, що «судді

є незмінними» [9, с. 296]. Судді призначаються на постійний термін і можуть бути звільнені лише на підставі судового рішення або за згодою самого судді. Конституційний Трибунал Польщі неодноразово підтверджував важливість цього принципу для забезпечення незалежності судової влади.

Здійснюючи аналіз практики європейських країн, Консультативна рада європейських суддів у Висновку № 1 (2001) «Про стандарти незалежності судових органів та незмінюваності суддів» (п. 48), вказала, що практика європейських країн, як правило, полягає у тому, щоб судді призначалися на повний робочий термін до досягнення офіційного пенсійного віку [10, с. 118]. Таким чином, досвід європейських країн свідчить про те, що принцип незмінюваності суддів є невід'ємною частиною забезпечення незалежності судової влади. У всіх розглянутих країнах цей принцип закріплений на конституційному рівні та деталізований у відповідних законах. Вища рада магістратури або аналогічні органи відіграють ключову роль у забезпеченні його дотримання, контролюючи процеси призначення, переведення та дисциплінарні заходи щодо суддів. Незмінюваність суддів гарантує, що вони можуть виконувати свої обов'язки без страху політичного тиску або втручання, що є важливим для підтримання справедливості та верховенства права.

У США принцип незмінюваності суддів закріплений на конституційному рівні і є фундаментальним елементом забезпечення незалежності судової системи.

Конституція США, ухвалена у 1787 році, встановлює основи незалежності судової влади. Відповідно до статті III, розділу 1 Конституції, судді Верховного суду та нижчих федеральних судів призначаються довічно «за умов бездоганної поведінки» [11]. Це означає, що судді залишаються на своїй посаді доти, поки не вирішать піти у відставку, не помруть або не будуть піддані імпічменту чи засуджені за порушення закону.

Судді федеральних судів призначаються президентом і затверджуються Сенатом. Цей процес забезпечує ретельну перевірку кандидатів, що сприяє призначенню висококваліфікованих осіб на суддівські посади. Довічне призначення суддів сприяє їх незалежності від політичного тиску, оскільки вони не залежать від переобрання чи перепризначення. Суддів федеральних судів можна усунути з посади лише через процедуру імпічменту, яка передбачає голосування у Палаті представників та судовий розгляд у Сенаті. Це рідкісне явище, і за всю історію США лише кілька суддів було піддано імпічменту і засуджено. У кожному штаті діє своя система призначення суддів, яка може включати призначення губернатором, вибори або комбіновану систему. Наприклад, у штаті Каліфорнія суддів призначає губернатор з подальшим підтвердженням виборцями на періодичних виборах. У штаті Нью-Йорк суддів вищих судів обирають на певний термін, але вони можуть бути переобрані.

У Канаді принцип незмінюваності суддів також є ключовим елементом забезпечення незалежності судової влади і закріплений у конституційних та законодавчих актах.

Конституція Канади 1867 року (Акт про Британську Північну Америку) та Конституційний акт 1982 року встановлюють основи незалежності судової влади. Судді призначаються довічно до досягнення пенсійного віку, який встановлений на рівні 75 років для федеральних суддів.

Суддів Верховного суду Канади та інших федеральних судів призначає Генерал-губернатор за поданням прем'єр-міністра та міністра юстиції. Призначення суддів вищих судів провінцій здійснюється аналогічним чином на рівні провінцій. Судді можуть бути усунені з посади лише через процедуру імпічменту, яка вимагає рішення обох палат парламенту. Закон про судову раду Канади передбачає, що судді можуть бути відсторонені лише за серйозні порушення, такі як недобросовісна поведінка або нездатність виконувати свої обов'язки через стан здоров'я.

Досвід США та Канади у застосуванні принципу незмінюваності суддів демонструє, як цей принцип сприяє незалежності судової системи. У обох країнах судді призначаються на довічний термін, що забезпечує їх незалежність від політичного впливу. Процедури імпічменту гарантують, що суддів можна усунути з посади лише за серйозні порушення.

Це сприяє підтриманню високих стандартів судової діяльності та забезпечує довіру громадян до судової системи.

Принцип незмінюваності суддів є важливим елементом забезпечення незалежності судової влади не лише в Європі та Північній Америці, але і в багатьох країнах Азії та Африки. Відмінності у правових системах та політичних умовах впливають на те, як цей принцип застосовується в різних юрисдикціях. Нижче розглянемо досвід кількох країн Азії та Африки.

В Індії принцип незмінюваності суддів закріплений у Конституції. Стаття 124 Конституції Індії встановлює, що судді Верховного суду Індії призначаються довічно до досягнення пенсійного віку, який встановлений на рівні 65 років [12]. Судді вищих судів штатів також призначаються довічно до досягнення пенсійного віку, встановленого на рівні 62 років.

Судді Верховного суду призначаються Президентом Індії за рекомендацією Колегії Верховного суду, яка складається з головного судді та чотирьох старших суддів. Аналогічний процес застосовується для призначення суддів вищих судів штатів, де колегія включає головного суддю вищого суду штату та кількох старших суддів.

У Японії принцип незмінюваності суддів також закріплений у Конституції. Відповідно до статті 78 Конституції Японії, судді не можуть бути звільнені з посади без судового рішення, якщо не доведено їхню недієздатність або недобросовісність. Судді призначаються довічно до досягнення пенсійного віку, який встановлений на рівні 70 років [13].

Судді Верховного суду Японії призначаються імператором за рекомендацією Кабінету міністрів. Судді нижчих судів призначаються Міністром юстиції за рекомендацією Верховного суду. Призначення суддів підлягає затвердженню виборцями на загальних виборах, що проводяться через певний період після їх призначення.

Суддів можна усунути з посади через процедуру імпичменту, яка здійснюється спеціальним імпичментним трибуналом, що складається з членів парламенту. Судові розгляди щодо імпичменту є рідкісними, і процедура захищає суддів від необгрунтованих звинувачень.

У Південній Африці принцип незмінюваності суддів закріплений у Конституції 1996 року. Стаття 176 Конституції Південної Африки встановлює, що судді призначаються довічно до досягнення пенсійного віку, який встановлений на рівні 70 років або після 12 років служби, в залежності від того, що настане пізніше.

Судді призначаються Президентом Південної Африки за рекомендацією Судової служби Південної Африки (Judicial Service Commission). Це незалежний орган, що складається з представників судової влади, правничої професії, академічних установ та уряду.

У Кенії принцип незмінюваності суддів закріплений у Конституції 2010 року. Відповідно до статті 167 Конституції, судді призначаються довічно до досягнення пенсійного віку, який встановлений на рівні 70 років.

Досвід окремих країн Азії та Африки показує, що принцип незмінюваності суддів є важливим для забезпечення незалежності судової влади. Незважаючи на різні правові системи та політичні контексти, ці країни вдаються до довічного призначення суддів з чіткими процедурами імпичменту, що гарантують захист суддів від політичного тиску. Це сприяє підтриманню високих стандартів судової діяльності та забезпечує довіру громадян до судової системи.

Принцип незмінюваності суддів, незважаючи на свої переваги, має також низку недоліків, які можуть впливати на ефективність судової системи. Розглянемо деякі з них.

– Незважаючи на те, що принцип незмінюваності суддів спрямований на захист від політичного тиску, в деяких країнах цей захист може бути недостатнім. Політичні сили можуть намагатися впливати на судову систему через непрямі методи, такі як вплив на бюджет судів, призначення суддів на адміністративні посади або контроль за дисциплінарними процедурами.

– Довічне призначення суддів також може призводити до ситуацій, коли деякі судді вважають себе невразливими та можуть зловживати своїм становищем. Відсутність ефективного контролю та підзвітності може сприяти корупційним практикам.

– Судді, які мають довічне призначення, можуть втратити мотивацію для постійного професійного розвитку та підвищення кваліфікації. Відсутність загрози втрати посади може призводити до зниження якості правосуддя.

– Довічне призначення може знижувати рівень підзвітності суддів перед суспільством. Виборці та громадські організації можуть не мати достатніх важелів впливу на судову систему для забезпечення прозорості та відповідальності суддів.

– Процедура імпічменту суддів часто є складною та тривалою, що ускладнює усунення суддів, які дійсно не відповідають своїй посаді. Це може призводити до ситуацій, коли неефективні або корумповані судді залишаються на посаді протягом тривалого часу.

– Незважаючи на принцип незмінюваності, судді можуть зазнавати тиску з боку бізнесових структур або організованої злочинності. Це особливо актуально в країнах зі слабкою правовою культурою та низьким рівнем розвитку інститутів громадянського суспільства.

Для мінімізації цих ризиків, на нашу думку, важливо забезпечити належні механізми контролю, підзвітності та професійного розвитку суддів, а також розглянути можливість впровадження гібридних моделей призначення, які поєднують елементи незмінюваності з періодичними оцінками ефективності роботи суддів.

Аналізуючи приклади переважної більшості країн, де застосовується принцип незмінюваності суддів, можна виокремити ряд позитивних досягнень, зокрема, даний принцип допомагає захистити суддів від політичного впливу та тиску. У багатьох країнах, де цей принцип впроваджений, судді можуть виносити рішення, керуючись тільки законом і своєю совістю, не побоюючись втратити свою посаду через невдоволення з боку виконавчої чи законодавчої влади, що забезпечує неупередженість і справедливість судових рішень.

Довічне призначення суддів сприяє стабільності та послідовності судових рішень. Судді, які працюють протягом тривалого часу, накопичують значний досвід і знання, що дозволяє їм виносити більш обґрунтовані і передбачувані рішення. Це, в свою чергу, підвищує довіру громадян до судової системи.

Крім того, принцип незмінюваності суддів, як успішна практика, активно підтримується міжнародними організаціями, такими як ООН та Європейський Союз. Ці організації заохочують країни приймати відповідні законодавчі акти і забезпечувати незалежність судової влади.

Як слушно зауважують Назимко Є.С. та Буга Г.С., незмінюваність складу суду можна з упевненістю розглядати як ще одну гарантію діяльності судів [14, с. 767].

У підсумку, слід зазначити, що незмінюваність суддів є важливим, але не єдиним засобом забезпечення незалежності судової влади. Існує кілька альтернативних підходів, які можуть бути використані для досягнення тієї ж мети, зокрема, виборність суддів. У деяких країнах, таких як США (на рівні окремих штатів), застосовується система виборності суддів. Судді обираються на певний термін виборцями, що дозволяє забезпечити їх підзвітність перед громадськістю. Виборність суддів може сприяти підвищенню прозорості та довіри до судової системи, але також може призводити до політизації судових процесів та залежності суддів від виборців.

Також деякі країни використовують комбіновані моделі, що поєднують елементи призначення та виборів. Наприклад, у Японії судді призначаються, але їх призначення підлягає затвердженню виборцями на загальних виборах через певний час. Такий підхід забезпечує баланс між незалежністю суддів та їх підзвітністю перед суспільством.

Іншою альтернативою є встановлення обмежених термінів призначення суддів з можливістю їх подовження або переобрання на основі оцінки ефективності роботи. Такий підхід може забезпечити незалежність суддів протягом визначеного терміну, водночас стимулюючи їх до постійного професійного розвитку та підвищення якості правосуддя.

Виходячи з матеріалів дослідження, можемо запропонувати деякі рекомендації, щодо удосконалення застосування принципу незмінюваності суддів:

1. Забезпечення ефективних механізмів контролю та підзвітності, наприклад, створення незалежних органів, відповідальних за розгляд скарг на суддів, проведення

періодичних оцінок ефективності їх роботи та забезпечення прозорості дисциплінарних процедур.

2. Застосування комбінованих моделей призначення суддів, що поєднують елементи довічного призначення, виборів та ротації. Така модель може забезпечити баланс між незалежністю суддів та їх підзвітністю перед суспільством, запобігти застою у судовій системі та підвищити її ефективність.

3. Створення та впровадження системи оцінки ефективності роботи суддів, що сприятиме підвищенню якості правосуддя. Оцінка має бути об'єктивною, базуватися на чітких критеріях і враховувати професійні досягнення суддів, їхні етичні стандарти та рівень задоволення громадян правосуддям.

4. Підтримка незалежних органів судової влади, таких як Вища рада правосуддя, Вища кваліфікаційна комісія суддів. Ці органи повинні мати достатні повноваження для забезпечення незалежності суддів, контролю за їх діяльністю та проведення дисциплінарних процедур.

Список використаних джерел:

1. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 15.04.2024).

2. Тимчишин А.М. Історичні передумови та еволюція принципу незмінюваності суддів. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 2. С. 805–809.

3. Бабко В.В. Значення принципу незмінюваності суддів в умовах реформування судової системи. *Гармонізація законодавства України з правом Європейського Союзу: реалії та перспективи* : матеріали всеукр. наук.-практ. конф, (Запоріжжя, 18 травня 2023 р.). Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 201-202.

4. Основні принципи незалежності судових органів : Резолюція ООН, Міжнародний документ від 13.12.1985 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_201#Text (дата звернення: 15.04.2024).

5. Європейська хартія про статус суддів. (Модельний кодекс) : міжнародний документ від 10 липня 1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a46#Text (дата звернення: 15.04.2024).

6. Прилуцький С.В. Незмінюваність суддів в Україні: конституційно-правове регулювання та проблеми реалізації. *Публічне право*. 2017. № 1 (25). С. 73–82.

7. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland / Bearb. von K. Stollreither. – München : Bayerische Landeszentrale für politische Bildungsarbeit, 2000. 266 S.

8. Aung, N. N. (2019). Principle of Irremovability of Judges: Judicial Independence in Hungary. *Journal of Education Culture and Society*. № 10 (2). P. 293–298.

9. Świątkowski, A. (2019). Legal dispute over the Constitutionality of Polish regulations and their effects after the amendment of the provisions on reaching the retirement age by the judges of the Polish supreme court. *The lawyer quarterly*. № 9. P. 185–196.

10. Висновок № 1 (2001). Консультативної ради європейських суддів для Комітету Міністрів Ради Європи «Про стандарти незалежності судових органів та незмінюваність суддів». *Міжнародні стандарти незалежності суддів* : збірка документів. Київ : Поліграф-Експрес, 2008. С. 107–125.

11. Конституція Сполучених Штатів Америки. URL: http://lib.rada.gov.ua/static/LIBRARY/catalog/law/usa_const.htm#%D1%81%D1%823 (дата звернення: 18.04.2024).

12. Конституція Індії. URL: <https://legalns.com/download/books/cons/india.pdf> (дата звернення: 18.04.2024).

13. Конституція Японії. URL: <https://legalns.com/download/books/cons/japan.pdf> (дата звернення: 18.04.2024).

14. Назимко Є.С., Буга Г.С. Принцип незмінюваності суддів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 1. С. 765–767.

